

A punt per al món d'avui

Itinerari de formació per a laics i laiques en missió eclesial

Introducció

Aquesta proposta d'itinerari de formació per a laics i laiques en missió eclesial neix de la inquietud de donar resposta a la interpel·lació que rebem davant la situació actual que viu la nostra societat i la nostra Església diocesana¹.

Vivim un moment de forta secularització i volem estar atents als signes dels temps que ens conviden a viure en una Església en sortida i a la necessitat d'un laïcat compromès en la societat i en les seves comunitats.

Des del Consell Pastoral Diocesà, amb l'ajuda de persones provinents d'experiències eclesials diverses, es promou aquest projecte i es fa responsable d'acompanyar-lo.

Les propostes i les orientacions del Pla pastoral diocesà *Sortim!*, i les conclusions del Congrés de laics «Poble de Déu en sortida»², celebrat a Madrid l'any 2020, ens conviden a fer nostres les seves intuïcions, les quals inspiren aquest itinerari de formació per a laics i laiques en missió eclesial: *A punt per al món d'avui*.

Arquebisbat de Barcelona, maig de 2021

---

¹ «Vivim un canvi d'època, ho sabem prou. Com podem, doncs, escoltar Déu, que ens parla enmig d'aquest canvi? [...] Cal tenir una oïda ben fina per saber escoltar l'Esperit i un cor ben disposat per complir el que ens diu. [...] Siguem ben conscients que el temps actual ens demana una espiritualitat renovada. “Des del punt de vista de l'evangelització, no serveixen ni les propostes místiques sense un fort compromís social i missioner, ni els discursos i praxis socials o pastorals sense una espiritualitat que transformi el cor” (*Evangelii Gaudium* 262)» (Pla Pastoral Diocesà *Sortim!* Introducció a la cinquena orientació fonamental: El discerniment).

² «Ha crescut la consciència de la identitat i la missió del laic en l'Església. Es compta amb un nombrós laïcat, encara que no suficient, amb arrelat sentit de comunitat i una gran fidelitat en el compromís de la caritat, la catequesi, la celebració de la fe. Però la presa de consciència d'aquesta responsabilitat laical que neix del Baptisme i de la Confirmació no es manifesta de la mateixa manera a tot arreu. En alguns casos perquè no han estat formats per assumir responsabilitats importants, en altres per no trobar espai en les seves Esglésies particulars per poder expressar-se i actuar, arran d'un excessiu clericalisme que els manté al marge de les decisions. Si bé es percep una major participació de molts en els ministeris laicals, aquest compromís no es reflecteix en la penetració dels valors cristians en el món social, polític i econòmic. Es limita molts cops a les tasques intraeclesials sense un compromís real per l'aplicació de l'Evangelí a la transformació de la societat. La formació de laics i l'evangelització dels grups professionals i intel·lectuals constitueixen un desafiament pastoral important» (FRANCESC, *Evangelii Gaudium* 102), cita recollida a: COMISIÓN EPISCOPAL PARA LAICOS, FAMILIA Y VIDA, *Hacia un renovado Pentecostés. Guía de trabajo para el poscongreso de laicos*. Madrid: Editorial Edice 2020, p. 26.

Objectius generals

1. Adquirir i fonamentar els elements bàsics de la fe cristiana de forma coherent i organitzada.
2. Desenvolupar les actituds necessàries per dur a terme la responsabilitat com a laic o laica en missió eclesial.
3. Interioritzar els aprenentatges adquirits per enriquir l'experiència personal i contribuir a la transmissió de la fe.

Destinataris

Persones proposades i enviades pels responsables de les seves comunitats i/o moviments, que han rebut l'encàrrec de dinamitzar la vida de l'Església en diferents realitats.

Equip de responsables

Organitzat en tres grups –coordinació, docència i tutoria– té per finalitat acompanyar en l'itinerari formatiu els participants que el realitzin.

Equip de coordinació

Format per persones que representen diverses sensibilitats i experiències eclesials i que han rebut l'encàrrec per part de la Diòcesi de dissenyar, planificar i coordinar aquest projecte formatiu.

Les funcions de l'equip de coordinació són les següents:

1. Dissenyar l'itinerari de formació per a laics i laiques en missió eclesial.
2. Vetllar per tal que l'itinerari de formació es desenvolupi en el marc de la pastoral de la Diòcesi.
3. Retre comptes de l'activitat als responsables diocesans.
4. Avaluar periòdicament l'itinerari de formació i la seva implementació, i actualitzar-lo quan calgui.
5. Admetre els destinataris i dissenyar el pla personalitzat de formació per a cadascun d'ells.
6. Vetllar per la gestió administrativa, la difusió, les inscripcions, l'expedició de diplomes, etc. d'aquest itinerari de formació.
7. Fer als responsables diocesans la proposta de contractació de personal professional.
8. Seleccionar els formadors.

9. Seleccionar les entitats col·laboradores en la formació pràctica i consensuar amb elles els formadors.
10. Seleccionar els tutors, fer-ne el seguiment i assessorar-los en la seva tasca.

Equip docent

Format per professionals experts en els diversos continguts que defineix l'itinerari de formació.

Les funcions de l'equip de docents són les següents:

1. Impartir els continguts del pla formatiu que se li assignin d'acord amb els objectius generals i específics.
2. Elaborar el material docent necessari.
3. Avaluar el procés d'aprenentatge dels participants.
4. Aportar el seu punt de vista sobre el desenvolupament de l'itinerari de formació a l'equip coordinador.

Equip de tutors

Format per persones amb experiència en el seguiment i l'acompanyament de persones. Cada tutor fa el seguiment d'entre 3 i 5 participants simultàniament.

Les funcions de l'equip de tutors són les següents:

1. En relació amb els participants:
  1. Tenir cura del seu procés amb regularitat.
  2. Recollir i canalitzar les seves inquietuds.
  3. Animar-los a implicar-se i aprofundir en l'itinerari de formació.
  4. Garantir la personalització del seu itinerari de formació.
  5. Orientar-los, d'acord amb l'equip coordinador, sobre les activitats pràctiques adequades.
2. En relació amb els equips docent i de coordinació:
  1. Mantenir contacte amb l'equip de docents per a l'avaluació dels seus tutoritzats.
  2. Fer de nexa entre els participants tutoritzats i els equips docent i de coordinació.
  3. Aportar el seu punt de vista sobre el desenvolupament de l'itinerari de formació a l'equip coordinador.

Continguts de la formació

Aquesta proposta formativa abasta els fonaments de la fe cristiana en el context de la vida actual de l'Església. Es tracta d'un itinerari de formació integrador que comporta aspectes de coneixement intel·lectual, d'aprenentatge pastoral i d'aprofundiment espiritual.

La formació completa s'organitza entorn de quatre grans àrees.

- I. Fonamentar la fe
- II. Treballar competències pastorals
- III. Viure en comunitat: lectura crítica de la realitat i interiorització
- IV. Ser acompanyat

L'equip de coordinació, a partir de les característiques i les necessitats de cada participant, dissenya conjuntament amb ell l'itinerari formatiu personalitzat més adequat a la seva realitat.

Les diferents àrees requereixen desenvolupar la capacitat d'escolta, de diàleg i de deliberació personal i en grup.

Els continguts de les dues primeres àrees es poden completar i aprofundir posteriorment o simultàniament, a criteri de cada destinatari, a través de la proposta formativa que ofereixen altres institucions (per exemple: ISCREB, ISCR Don Bosco, Cristianisme i Justícia, etc.).

Àrea I. Fonamentar la fe

Tema 1. L'Escriptura, Paraula de Déu

Bloc 1

Objectius

1. Comprendre i saber interpretar els textos bíblics, en el marc d'un temps i una història, mitjançant un mètode de lectura crítica en la tradició viva de l'Església.
2. Reconèixer la Bíblia com a lloc privilegiat de la Revelació del misteri de Déu i del seu amor destinat als homes i dones de tots els temps.

Continguts

1. Sentit i valor dels textos bíblics. Paraula de Déu en paraules d'homes. Inspiració inerrància.
2. Els escrits de l'Antic Testament en la història d'Israel i en la història de la Salvació.
3. Categories principals dels llibres de l'Antic Testament i el seu valor.
4. Categories principals dels llibres del Nou Testament i el seu valor.
5. El Nou Testament com a acompliment de les Escriptures.

6. El Nou Testament: expressió de la fe de les primeres comunitats cristianes.
7. Aproximació a un llibre del Nou Testament i el seu context.

Bloc 2

Objectius

1. Posar en pràctica diversos mètodes per a la lectura de la Paraula de Déu.
2. Experimentar com la Paraula de Déu interpel·la la pròpia vida i com també, a partir de la pròpia experiència vital, podem interpretar la Paraula de Déu.

Continguts

1. Mètodes per al treball personal i en grup amb la Paraula de Déu: *lectio divina*, estudi d'Evangelis, diàleg contemplatiu...
2. El valor de la Paraula de Déu en la vida de l'Església: litúrgia, catequesi, celebracions...
3. Diàleg entre Paraula de Déu i món d'avui.

Número total d'hores dels dos blocs: 18

Tema 2. El Déu de Jesucrist, bo i misericordiós

Bloc 1

Objectiu

1. Reconèixer i comprendre els trets essencials del Déu-Pare de Jesús.

Continguts

1. El Déu del poble d'Israel.
2. El Déu que ens revela Jesús: continuïtat i discontinuïtat.
3. El Déu Trinitat: element central per a la fe.
4. Bondat i misericòrdia: l'experiència de Déu que transmet Jesús.

Bloc 2

Objectiu

1. Posar en diàleg de forma crítica la imatge de Déu que hom s'ha forjat amb la imatge revelada en la història de la Salvació.

Continguts

1. Imatges i conceptes de Déu en l'Antic Testament.
2. Alguns textos centrals del Nou Testament que parlen de Déu. Per exemple: el Sermó de la Muntanya (Mt 5-7); el Parnostre (Mt 6,5-14; Lc 11,2-4); la pregària de Jesús

(Mt 11,25-28); la paràbola del fill pròdig (Lc 15,11-32); el càntic de lloança a Déu (Ef 1,3-14), etc.

Número total d'hores dels dos blocs: 18

Tema 3: Jesús, el Crist

Bloc 1

Objectiu

1. Reconèixer i comprendre la diferència entre el Jesús històric i el Crist de la fe.

Continguts

1. Qui és Jesús? Genealogia de Jesús. Encarnació, naixement i vida oculta.
2. Missió i acció de Jesús, el Crist. Vida pública. Crida dels deixebles. Anunci del Regne de Déu: predicació i signes del Regne.
3. Com es relaciona Jesús amb Déu Pare? La pregària, el silenci, la missió.
4. Valor i significat de la persona de Jesús, el Crist.
  - a) Plenament home i plenament Déu.
  - b) Passió, mort i resurrecció de Jesús.

Bloc 2

Objectiu:

1. Descobrir i interpretar en la pròpia vida la vivència del Crist.

Continguts

1. L'experiència cristiana: un encontre personal amb Crist.
2. Vivències personals d'encontre amb el Crist, pròpies o d'altres testimonis de la fe.
3. La vida sacramental com a actualització de la vivència de Déu i del Crist. Interpel·lació per a la pròpia vida.
  - a) L'Eucaristia: "Mentre sopaven, Jesús prengué el pa, digué la benedicció, el partí i els el donà. I digué: Preneu: això és el meu cos" (Mc 4,20) (o paral·lels: Lc 22,19; Mt 26,26; i també: 1Co 11,24).
  - b) La comunitat: "Perquè on n'hi ha dos o tres de reunits en el meu nom, jo soc allí enmig d'ells" (Mt 18,20).
  - c) Els pobres: "Us ho asseguro: tot allò que fèieu a un d'aquests germans meus més petits, a mi m'ho fèieu" (Mt 25,31-46).
  - d) En el silenci i en la pregària: "Però Jesús es retirava en llocs solitaris i pregava" (Lc 5,16).
  - e) En el perdó i la reconciliació: "Després digué a la dona: Els teus pecats et són perdonats" (Lc 7,48); "A qui perdonareu els pecats, li quedaran perdonats; a qui no els perdoneu, li quedaran sense perdó" (Jn 20,23).

Número total d'hores dels dos blocs: 18

Tema 4: L'Església, misteri i sacrament de comunió

Bloc 1

Objectius

1. Comprendre el sentit fundacional i missional de l'Església.
2. Reconèixer el valor de la tradició de l'Església des del seus orígens fins a avui.
3. Comprendre el significat de la professió del Credo pel que fa a l'Església: Una, Santa, Catòlica i Apostòlica.
4. Conèixer les noves aportacions del Concili Vaticà II.
5. Comprendre l'Església com a poble de Déu i sacrament de comunió.
6. Reconèixer i comprendre els diferents ministeris dins de l'Església.
7. Reconèixer la particularitat de les principals esglésies cristianes.

Continguts

1. Origen de l'Església: vida de les primeres comunitats cristianes.
2. El Poble de Déu: pertinença i missió de la Nova Aliança.
3. L'Església: Una, Santa, Catòlica i Apostòlica.
  - a) Ecumenisme: Origen de les principals esglésies cristianes i punts en comú. Camí de reconciliació i de comunió.
  - b) La vocació a la santedat de tots els fidels.
  - c) La universalitat del Poble de Déu. La catolicitat de l'Església.
  - d) L'Església apostòlica que continua la missió dels apòstols.
4. Aportacions del Concili Vaticà II
  - a) Església: poble de Déu, sacrament de salvació i de comunió, testimoni apostòlic.
  - b) El concepte de Regne de Déu.
5. Unicitat i particularitat: identitat i comunió eclesial.
6. Comunitat i ministeris eclesials: pastors del poble de Déu (papa, bisbes, preveres i diaques), el laïcat cristià i la comunitat cristiana.

Bloc 2

Objectius

1. Viure una experiència d'Església com a servei en la perspectiva del Regne de Déu.
2. Aprofundir sobre la pròpia implicació en la comunitat cristiana.
3. Fer experiència de comunió eclesial amb els diferents ministeris de l'Església.

Continguts

1. L'Església al servei de la humanitat com a mostra de la universalitat de l'amor.

“Però un samarità que anava de viatge va arribar prop d'ell, el veié i se'n compadí. S'hi acostà, li amorosí les ferides amb oli i vi i les hi embenà; després el pujà a la seva pròpia cavalcadura, el dugué a l'hostal i se'n va ocupar. L'endemà va treure's dos denaris i els va donar a l'hostaler dient-li: Ocupa't d'ell i, quan jo torni a passar, et pagaré les despeses que facis de més” (Lc 10,25-37).

2. Implicació en la comunitat cristiana.

“La multitud dels creients tenia un sol cor i una sola ànima, i cap d'ells no considerava com a propis els béns que posseïa, sinó que tot estava al servei de tots. Amb gran poder els apòstols donaven testimoni de la resurrecció de Jesús, el Senyor, i la gràcia abundosa de Déu actuava en ells” (Ac 4,32-33).

3. Comunió i ministeris eclesials.

“En un cos hi ha molts membres, i no tots tenen la mateixa funció; també nosaltres, que som molts, units a Crist formem un sol cos i som membres els uns dels altres. Tenim dons diferents, segons la gràcia que hem rebut. Si és el do de profecia, exercim-lo d'acord amb la fe; si és el de servei, exercim-lo servint; si és el d'ensenyar, ensenyant; si és el d'exhortar, exhortant. El qui reparteix les almoines, que ho faci amb senzillesa; el qui presideix, que sigui sol·lícit; el qui fa obres de misericòrdia, que les faci amb alegria” (Rm 12,5-8).

Número total d'hores dels dos blocs: 24

Tema 5. Una fe celebrada

Bloc 1

Objectiu:

1. Aprofundir en el coneixement de l'Església com a comunitat que prega i celebra.

Continguts:

1. El misteri pasqual, centre de la celebració cristiana.
2. Riquesa del conjunt de la litúrgia cristiana: sagraments, temps litúrgics, litúrgia de les hores...
3. La celebració de la fe com a element que crea la comunitat cristiana.
4. Grans testimonis orants i de celebració en la vida de l'Església.

Bloc 2

Objectius

1. Fer experiència celebrativa de la fe en la pròpia vida.
2. Reconèixer l'acció de l'Esperit Sant en els fets d'avui.
3. Assumir la pròpia missió com a batejats.

Continguts

1. Diversitat de formes de pregària individual i comunitària.
2. Celebrar la fe en el context actual. Els signes dels temps.
3. Missió dels batejats: l'evangelització.

Número total d'hores dels dos blocs: 18

Tema 6: La fe cristiana en el món contemporani

Bloc 1

Objectius

1. Adquirir interès per les qüestions contemporànies relacionades amb la fe.
2. Assumir els reptes d'una concepció integral de la persona des d'una mirada filosòfica i bíblica.
3. Comprendre els reptes que planteja el món contemporani a la fe cristiana en relació amb les qüestions fonamentals de la teologia moral catòlica.
4. Aprofundir el sentit missional en un entorn secularitzat.

Continguts

1. Descripció sociològica de la religiositat a la nostra societat.
  - a) El fenomen de la increença: raons i factors que la promouen.
  - b) Pluralisme religiós: Islam, protestantisme i altres.
  - c) Pluralisme ètic en el nostre món.
  - d) Espiritualitats sense Déu
2. Concepció integral de la persona.
3. El cristianisme i l'Església en una societat plural i democràtica.
  - a) Qüestions de moral personal i familiar.
  - b) Qüestions de bioètica.
  - c) Qüestions de moral social, política i econòmica.
4. Diàleg entre la tradició i adaptació de l'Església, en diferents contextos d'espai i temps.
5. L'Església i el món d'avui: síntesi fe i cultura.

Bloc 2

Objectiu

1. Explorar com es planteja el sentit de la vida com a creients en el món, lloc on es renova l'esperança.

Continguts

1. Capacitat d'escolta, diàleg i deliberació per a la reflexió en grup.
2. Capacitat de menar personalment una manera de fer moral amb una actitud responsable en una situació complexa.
3. Criteris per tenir un pensament i una actitud crítics.

Número total d'hores dels dos blocs: 24

Àrea II. Treballar competències pastorals

Objectius

1. Reconèixer i comprendre els principals serveis eclesials que existeixen.
2. Conèixer les competències bàsiques generals per a l'exercici de la responsabilitat com a laïcat compromès en la comunitat eclesial.
3. Comprendre i saber aplicar l'estil comunicatiu de Jesús a la llum del que avui diu la ciència sobre l'eficàcia de la comunicació.
4. Conèixer i adquirir estratègies en la comunicació per a una pastoral en sortida.
5. Adquirir les competències particulars necessàries per al desenvolupament d'un determinat servei eclesial.

Continguts

1. Descripció de les característiques, funcions i missió dels diversos serveis eclesials
Llista de serveis a partir de les delegacions diocesanes.
2. L'Església a Barcelona:
  - a) Comunió eclesial.
  - b) Sinodalitat.
3. Competències bàsiques generals i competències particulars: definició i descripció d'actituds i aptituds (l'escolta, l'acollida, el respecte, la interioritat, la tolerància...)
4. La comunicació.
  - a) Llenguatge i formes de transmissió del missatge.
  - b) Estratègies de comunicació: teoria i pràctica.
  - c) Missatges dèbils i missatges forts en la comunicació de la fe, sobretot davant la indiferència i l'hostilitat.
  - d) La importància de les emocions en la comunicació persuasiva i el seu ús en la comunicació de Jesús.
  - e) La importància del *story telling* en l'eficàcia comunicativa i el seu ús en la comunicació de Jesús.
5. Grans dimensions del saber: *saber, saber fer, saber ser i saber conviure*.
6. Inserció pràctica durant un temps determinat en un àmbit pastoral (parròquia, moviment, camp pastoral específic) segons les preferències i necessitats dels destinataris, complementat amb un temps de reflexió en grup. Aquest és un lloc i temps privilegiat de formació pastoral i de discerniment eclesial.
7. En cada inserció pràctica concreta es desenvoluparan els objectius específics que es volen assolir, d'acord amb el tutor i el destinatari.

Número d'hores: 34

Procediments

Es combina la presentació de continguts teòrics amb el coneixement sobre el terreny i la pràctica.

Les pràctiques estan orientades a adquirir les competències necessàries per al desenvolupament d'un determinat servei eclesial o a desvetllar-ne altres d'acord amb el tarannà de cada persona.

Es concep des d'una pedagogia de l'acompanyament per afavorir que la persona faci procés personal i experiència comunitària.

Comprenen una inserció en el terreny i una reflexió en grup amb l'assessorament d'un tutor de pràctiques. Permeten fer un aprenentatge pedagògic, descobrir el medi pastoral i adquirir les competències, a través de la pràctica i de la seva anàlisi.

Es contempen, per exemple, els següents serveis eclesials:

1. Pastoral d'adults
2. Pastoral de la salut
3. Acompanyament i dinamització de moviments
4. Pastoral familiar
5. Pastoral de joves
6. Responsables en l'àmbit catequètic i del catecumenat

Recursos

1. Professorat capaç de transmetre els continguts.
2. Tutors de pràctiques.
3. Parròquies o projectes eclesials que poden acollir els participants en pràctiques.

Àrea III. Viure en comunitat: lectura crítica de la realitat i interiorització

Objectius

1. Reconèixer i comprendre els factors essencials que fan de la nostra societat i del món actual una realitat complexa.
2. Reconèixer, comprendre i experimentar què significa viure en comunitat.
3. Reconèixer, comprendre i aprofundir el món interior propi i comprendre el dels altres.
4. Reconèixer, comprendre i posar en pràctica els principals factors que intervenen en el treball en equip.

Continguts

1. La realitat actual
  - a) La globalitat del món actual.

- b) Quina política i quina economia al servei de les persones?
- c) La cura del planeta. Ecologia i responsabilitat personal i col·lectiva.
- 2. El fet comunitari
  - a) Què vol dir *comunitat*. Models i experiències. Diferents maners de “ser i sentir-se església”.
  - b) Les tres dimensions de la fe en comunitat:
    - L’anunci i el testimoni de la fe.
    - La celebració de la fe i la vida sacramental.
    - El compromís social dins de l’Església. Sentit i valor de la caritat.
  - c) La família actual. Models de família i de relacions. La transmissió de la fe en la família.
- 3. L’acompanyament personal.
  - a) Interioritat i exterioritat.
  - b) Escolta activa. Escoltar Déu i escoltar l’altre.
  - c) La protecció de les persones. Protecció de dades. Confidencialitat. Relacions sanes i naturals. Abusos.
- 4. Treball en equip: objectius, normes i responsabilitats. Grups de treball vs. treball en equip. La presa de decisions en equip i en grups de treball.

Número d’hores: 51

Procediments

Es desenvolupa en tres caps de setmana en què es compaginen el treball de continguts i la convivència, mitjançant una metodologia dinàmica i engrescadora i es promouen les qüestions següents:

1. El treball de reflexió sobre la realitat i la resposta creient.
2. L’experiència comunitària.
3. La interiorització i la pregària. L’acompanyament.
4. L’aprenentatge i el dinamisme de treball en equip (essencial en una Església del segle XXI).

Aquests caps de setmana han de permetre poder planificar la feina per als temps entremitjos, que seran seguits per l’acompanyant o l’equip de docents.

Recursos

1. Professorat capaç de transmetre els continguts.
2. Dinamitzadors del cap de setmana.
3. Espais on es pugui desenvolupar el cap de setmana. (descentralitzat en el territori?)

Àrea IV. Ser acompanyat

Objectius

1. Rebre assessorament per tal de poder dissenyar i valorar un itinerari formatiu propi, que ajudi a aprofundir en els continguts de la fe i a reconèixer i promoure les pròpies competències pastorals.
2. Adonar-se del valor que té el fet de ser acompanyat i d'acompanyar, tant individualment com comunitàriament, i fer-ne experiència.
3. Créixer en la vida espiritual i fer procés personal d'aprofundiment en la relació amb Déu i en la descoberta de la riquesa de la vida comunitària i de l'Església.

Continguts

1. Disseny d'un itinerari formatiu.
2. Descobriments dels dons propis.
3. Propostes per enriquir la pregària personal i comunitària.
4. Criteris per al discerniment.
5. Criteris per a la presa de decisions.

Número d'hores: 11

Procediments

Acompanyament *tutorial* a càrrec de l'equip de docents o de la persona que l'equip designi; i acompanyament espiritual que ajudi a integrar la globalitat del procés i l'aprofundiment en la relació amb Déu.

Recursos

1. Equip d'acompanyants.
2. Eines de suport i aprofundiment (bibliogràfiques, pàgines web, etc.) per a la pregària, l'acompanyament, el discerniment...

* * *

Elements complementaris al procés

En cas que calgui, es pot complementar l'itinerari formatiu amb orientacions metodològiques que ajudin a assolir els instruments bàsics per al treball personal (prendre notes, recerca bibliogràfica, elaboració d'un treball escrit...) així com aquells altres elements complementaris per a desenvolupar una responsabilitat pastoral (exposició oral, redacció d'un informe, reflexió entorn a la missió desenvolupada...).